

însoțit în această călătorie. Dar am acceptat să fiu acompaniat de pianistul japonez Yoki Miura. Am făcut două repetiții, apoi am luat contact cu splendida sală a Radioteleviziunii nipone. Recent inaugurată, este dotată cu o acustică directă, excelentă, și cuprinde patru mii de locuri. Trebuie să spun că fiecare repetiție nu a durat mai mult de cinci minute. Sala în care am cântat era plină, căci se făcuse o deosebită publicitate. De altfel discoteca Radioteleviziunii japoneze cuprindea mai toate înregistrările mele făcute la *Electrola* (R.F.G.) și *Decca*, printre care *Boris Godunov*, realizat împreună cu Vișnevskaja și Ghiaurov sub bagheta lui Karajan la Salsburg, apoi *Turandot*, *Aida*, *Carmen* și altele. La Tokio am făcut un program la... cerere, a cărei dominantă era melodicitatea și care îmi fusese adus mai demult la cunoștință: *Ave Maria* de Schubert, *Cine n-are dor pe vale* de Brediceanu, *Serenada* de Schubert, *Ti voglio tanto bene* (Santa Lucia), arii din *Tosca*, *La fanciula del West*, din *La forza del destino*, din *Fedora*.

În ciuda aparențelor sale sobre, publicul s-a manifestat cu o căldură și entuziasm rar întâlnite, obligându-mă la șase suplimente.

Am plecat apoi la Osaka, legată de Tokio, între altele, printr-o cale ferată; viteza trenului era neobișnuită, atingând pe alocuri 260 de kilometri pe oră. Am străbătut un peisaj de uzine, de zgîrie-nori și fabrici. De altfel Osaka cu o populație de circa 7 milioane de locuitori (fostă capitală, în veacul al IV-lea, a Japoniei) este astăzi nucleul celei de a doua urbanizări industriale japoneze, o metropolă economică uriașă, cuprinzând nenumărate fabrici deosebi de textile (primul loc), construcții navale, feroviare etc. etc. Totul e uriaș, impresionant. Nu putem face decât aceleași excelente aprecieri și despre sala de concerte din Osaka. Debutul recitalului l-am făcut cu „*Tu m-ai uitat*“, (*Languir me fait*) de George Enescu. Apoi *Die Nebensonnen* (*Lîngă sori*) de Franz Schubert, *Dansuri în lumină* de Ceaikovski, cîntece populare italiene, apoi arii din *Turandot*, *Elisir d'amore*, *Adriane Lecouvreur*.

Atît recitalul de la Tokio cît și cel de la Osaka, le-am încheiat cu „*Moartea lui Otello*“ din opera lui Verdi. Au urmat nelipsitele suplimente, apoi autografe, fotografii etc. etc. Publicul s-a manifestat cu o afectuoasă bunăvoință, cu o rară receptivitate, primindu-mă cu multă căldură. Mi se va îngădui să arăt că urmarea acestor două recitale a constituit-o invitația pentru nu mai puțin de zece concerte în anul viitor. Ambele recitaluri au fost filmate de Radioteleviziunea Japoneză.

Nu aş putea încheia aceste sumare însemnări despre memorabila mea vizită în Japonia fără a menționa minunatele parcuri cu vegetația lor luxuriantă, impresionantul drum făcut pe autostrada celebrului munte Fuji Yama, o autostradă care ne-a condus pînă în apropierea craterului; acest vulcan, pe care-l cunoșteam doar din stampele lui Hiroshighe și Hokusai unde apare veșnic acoperit cu zăpadă, de data aceasta era complet desgolit de această poadoabă albă a iernii, stîncă roșie specifică apărînd nudă la înălțime.

Țin să mulțumesc și pe această cale tuturor personalităților artistice precum și ambasadorului Republicii Socialiste România, Nicolae Finațu care au avut o contribuție de seamă la izbînda vizitei și concertelor date în minunata Japonie.

Ludovic SPIESS

Brașov

Complement post stațional de onoare, concertele simfonice estivale date de Filarmonica „Gh. Dima“ n-au apărut ca simple reveniri la succese ale anului, cum ar fi fost poate de așteptat, după încheierea unui bilanț valoric cu totul remarcabil, ci au prezentat noi realizări bine venite, dînd și o excelentă dovadă că ansamblul nu e obosit și mai are un cuvînt continuator de spus. Acest cuvînt a găsit de altfel un ecou larg în rîndurile publicului venit în mare afluență să-și negăsească satisfacția bunelor ascultări din lunțile muzicale obișnuite.

Unul din concerte a fost încredințat tînărului „aspirant“ dirijor Cristian Mandeal.

De observat este dintru început că programul n-a fost ales numai spre a servi drept încercare demonstrativă de conducere a orchestrei, grupînd trei prime audii de reușită alegere, prilej de estimare mai deplină a resurselor debutului, mai greu de stabilit în texte cu desăvîrșire noi, și *Rapsodia I* de George Enescu, care obligă altfel.

În linii generale și ca evidențieri calitative de fond sau de perspective, Cristian Mandeal a justificat destule impresii pozitive. Stăpînirea foarte serioasă a operelor dirijate, rostuirea apreciabil de bună a tempourilor, un vădit temperament animator, n-au putut trece neobservate. Pe de altă parte, avem rezerve pentru excesul gestic, accentuările nu întotdeauna optim proporționate sau șocurile unor reliefări bruscate, uscate, deși în *Rapsodia* de George Enescu și chiar în *Simfonia XI* de Mihail Andricu, aceste inconveniente s-au făcut mai puțin simțite, obținîndu-se modelări polifonice mai armonioase, de mai constantă cumpănire. La unii dirijori sau instrumentiști tineri se întîlnește, nu o dată, risipa de forțe, din care filtrul evoluției maturizante captează, mai tîrziu, numai ceea ce poate exprima cu adevărat esența unei creații, marile ei clipe, și nu în special o furtună de iureșuri și de izbucniri.

Lucrările succedate, în afara celor citate, au mai fost: *Cîntece de vitejie*, pentru orchestră de coarde de Csiki Boldiszar și *Suita haiducească* din balletul *Eliberarea* de Liviu Comes. Vor putea fi, sperăm, reîntîlnite în programele orchestrei brașovene, întrucît s-au bucurat de o meritată bună primire din partea întregii asistențe.

Un alt concert, condus de Ilarion Ionescu-Galați, a fost dedicat în întregime lui Piotr Ilici Ceaikovski.

Simfonia IV, una din cele mai bogate și mai variate în substanță muzicală dintre simfoniile lui Ceaikovski, a prilejuit foarte înzestratului muzician I. Ionescu-Galați, afirmat ca o tînără forță dirijorală de primul ordin în repetate rînduri și într-un repertoriu vast și mereu sporit, o intensă, concentrată și

atașantă tălmăcire. Orchestra a răspuns în plinătate, la un nivel al formei tehnice, al coeziunii și al participării la exigențele interpretative pornite de la pupitrul, care i-au făcut cinste.

În continuare, unul din pianiștii căruia Brașovul îi face întotdeauna vii manifestări de prețuire și pe atât de bună dreptate, Dan Grigore, a captivat și entuziasmat asistența compactă a seriei cu *Concertul în si bemol minor* de Ceaikovski. Tinăra dar evoluata măiestrie a lui Dan Grigore nu se rezumă la extremele vitezei, la virtuozități de octave, la mișcări de mare bravură, când sînt bine venite, ci a atins în chip vădit un stadiu înaintat de dominare a emisieii sunetului însuși, modelat, limitat, după voie, cu o fermă dar subtilă personalitate. În reacții ultra prompte, artistul acționează asupra lui proporționîndu-l, coordonîndu-l cu altele, prelucrîndu-l, epurîndu-l sau înăbușîndu-l, în neobișnuit de variate și de sigure jocuri de nuanță. Reflexul atacului se produce sobru, matematic, peremptoriu stăpînit, dar niciodată rece, mecanic sau antisponat, în răsfrîngerile lui asupra muzicii. Talent recunoscut și din anii adolescenței lui, încă destul de apropiați, Dan Grigore a parcurs mult dintr-o cale rar deschisă pianiștilor, chiar foarte buni: aceea a veritabilei stăpîniri a sunetului.

Concertul în si bemol minor de Ceaikovski, în versiunea interpretativă a lui Dan Grigore, a păstrat vigoarea, nervul, elanul nestăvilitei stîrniri a virtuozității, dar n-a întîlnit masivitățile, retorismul, insistența în patetism, tehnicitatea pentru ea însăși, mulțumită unei concepții care l-a făcut să apară mai puțin romantic decît și l-a însușit tradiția, dar poate nu mai puțin favorabil unor deosebit de interesante puneri în valoare speciale, atît instrumentale cît și de caracterizare muzicală.

Urmînd unei stagiuni simfonice consistente și celui mai de seamă festival de muzică de cameră de pînă acum, această izbutită prelungire de stagiune simfonică a făcut aproape neîntreruptă prezența muzicii în Brașov pînă peste miezul verii, confirmînd astfel și vocația pentru ea a culturii din acest însemnat oraș românesc.

Dacă însă pe tărîmul recitalului instrumental sau vocal, mai puțin cultivat decît ar fi fost de dorit în ansamblul vieții muzicale brașovene, cît și pe acela al concertelor simfonice de amatori, a căror activitate a fost foarte redusă în anul încheiat, s-ar fi putut ține pasul cu harnica orchestră a Filarmonicii „Gh. Dima“, totul ar fi fost desigur, chiar în această perioadă, încă mai cuprinzător. Nimeni n-ar fi regretat-o de fel.

Romeo ALEXANDRESCU

RECENZII

Constantin Brăiloiu, *Problèmes d'Étnomusicologie*

Anul trecut s-au împlinit 80 de ani de la nașterea strălucitului muzician român (26 august 1893) și 15 ani de la moartea sa (20 decembrie 1958). Compozitor, pedagog, muzicolog și mai presus de toate folclorist și etnomuzicolog, cititorul școlii românești de folcloristică muzicală și unul din cei mai de seamă creatori ai etnomuzicologiei moderne, lucrările pe care ni le-a lăsat sînt departe de a fi cunoscute la înălțimea valorii și însemnătății lor. Risipite în felurite publicații apărute în țară și peste hotare: reviste, documente ale unor congrese științifice, lucrări colective, broșuri tipărite adesea pe cheltuiala sa ș.a.m.d., adunarea lor și republicarea celor mai de seamă din ele — dacă nu a operelor complete — se impune, după cum se impune și traducerea scrierilor sale în limbile franceză (cele care nu au fost publicate inițial în această limbă), în engleză și germană. Pentru noi, popularizarea lucrărilor lui Constantin Brăiloiu nu este numai un act de patriotism ci și o datorie față de cultura universală. Buna cunoaștere a gândirii sale științifice, a metodologiei născocite și aplicate de acest „geniu al metodei“ cum l-a caracterizat André Schaeffner, a tezelor de nebănuită valoare pe care spiritul său analitic și clarvăzător le-a elaborat

vor contribui efectiv la propășirea muzicologiei și etnomuzicologiei din lumea întregă.

Un promițător început a fost făcut de Uniunea Compozitorilor din Republica Socialistă România. Sub oblăduirea sa, Editura Muzicală a scos pînă în prezent trei volume de *Opere* (1967, 1969 și 1974), îngrijite și prefăcute de Emilia Comișel. Primele două volume sînt ediția bilingvă, în limba franceză și în traducere românească, a unui număr de treisprezece din scrierile pe care Const. Brăiloiu le-a publicat în a doua parte a vieții sale, iar al treilea volum — deși lucrările de folcloristică și etnomuzicologie sînt departe de a fi epuizate — cuprinde „cronici“, apărute în țară și peste hotare în limbile română, franceză, germană și engleză. Completa epuizare a primelor două volume ar trebui să fie îndemn pentru reeditarea lor într-o formă îmbunătățită, ținînd seamă de observațiile și sugestiile făcute în acest sens (v. *Revista de etnografie și folclor* nr. 4 1972, pp. 329—340). Reeditarea este cu atît mai necesară cu cît, din cele ce se publică la noi, se poate constata că importante lucrări ale lui C. Brăiloiu nu sînt încă cunoscute după cum s-ar cuveni.

Volumul de față, intitulat *Probleme de etnomuzicologie*, publicat în condiții grafice cu totul excepționale de Editura Minkoff din Geneva, își propune — la rîndul său — să popularizeze opera învățatului român, cunoscută doar unui cerc restrîns de specialiști și aproape cu totul ignorată în S.U.A., în ciuda dimensiunilor și profunzimilor ei teoretice.

Inițiativa publicării acestei culegeri de studii se datorează eminentului învățat francez Gilbert Rouget